

Stafneova mandibularna šupljina iz arheoloških nalaza

Ivan Galić (1), Marin Vodanović (2), Mario Šlaus (3), Miljenko Marotti (4), Hrvoje Brkić (2)

1 – Stomatološka ordinacija u Imotskom, Imotski; 2 - Zavod za dentalnu antropologiju, Stomatološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb; 3 - Odsjek za arheologiju, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb; 4 - Zavod za radiologiju Kliničke bolnice "Sestara Milosrdnica", Zagreb

KLJUČNE RIJEČI: Stafneova šupljina, Mandibula, Paleostomatologija, Srednji vijek, Antika, Hrvatska

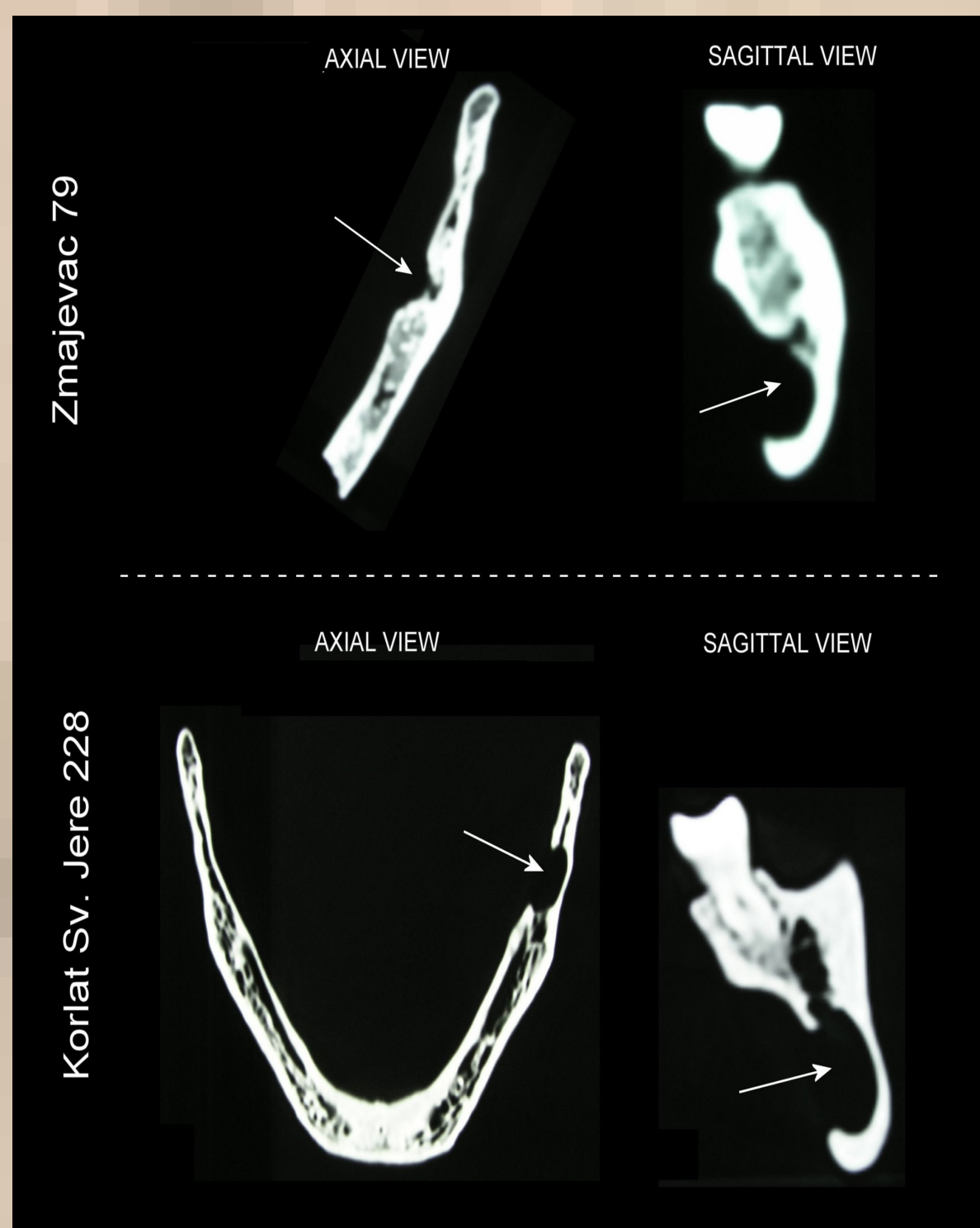
kontakt: igalic2@sfzg.hr

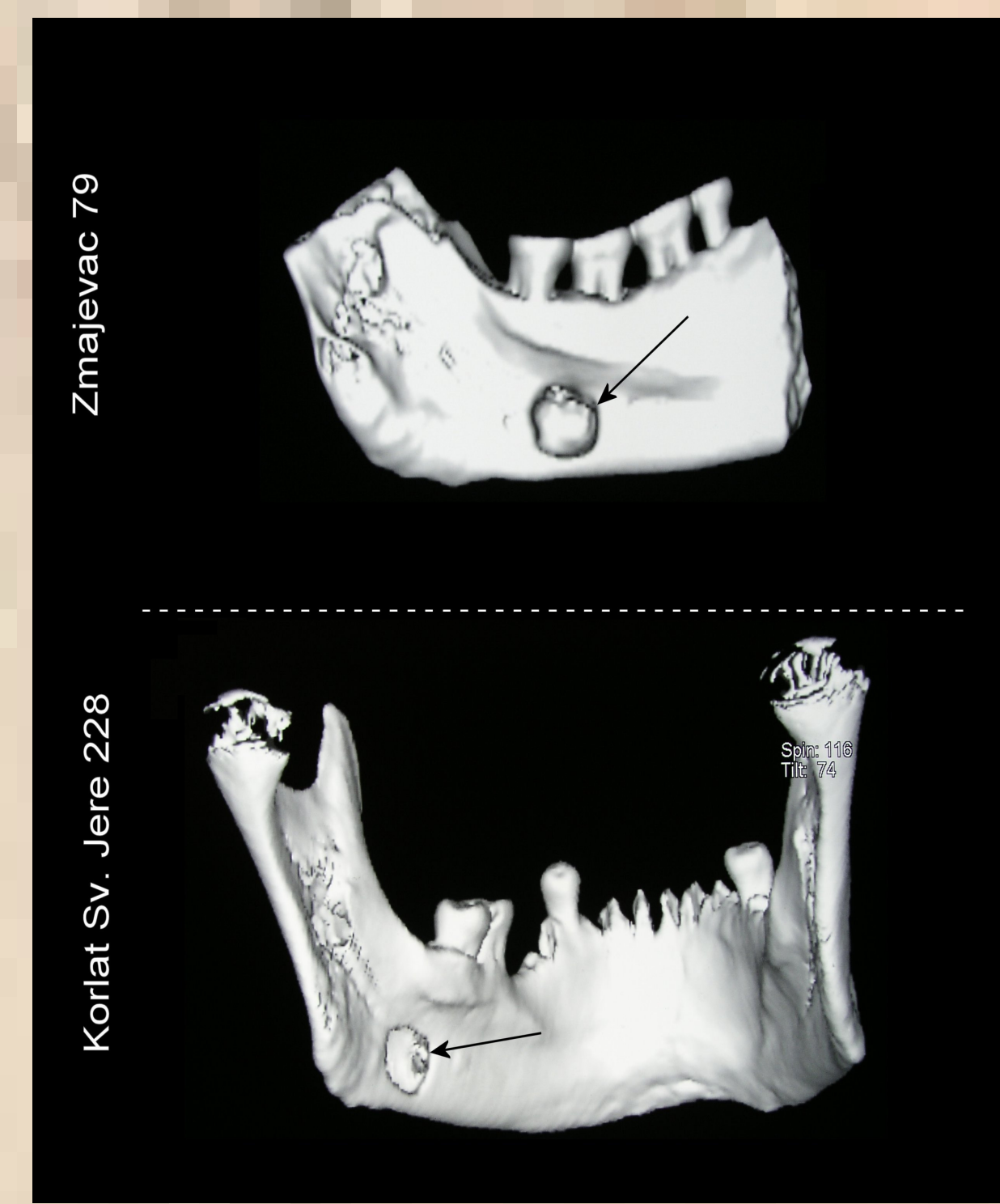
Slika 1. Prikaz Stafneove šupljine na uzorku Zmajevac 79.

Slika 2. Prikaz Stafneove šupljine na uzorku Korlat Sv. Jere 228.

Slika 3. Snimci prostorne rekonstrukcije mandibularnih defekata u aksijalnoj i sagitalnoj projekciji.

Slika 4. CT trodimenzionalni snimak koji pokazuje Stafneovu koštanu šupljinu.

UVOD: Edward Stafne je 1942 prvi opisao 35 koštanih šupljina koje je uočio na intraoralnim dentalnim snimcima područja mandibularnog kuta. Radilo se o pojedinačnim, dobro ograničenim okruglim ili ovalnim prosvjetljenjima, smještenim ispod mandibularnog kanala te između angulusa mandibule i prvog kutnjaka. Šupljine su obično asimptomatske, unilateralne, učestalije kod muškaraca između 50 i 70 godina. Pretraživanjem ovih šupljina CT-om i MR-om se utvrdilo da se nalaze u dodiru s susjednim žlijezdama slinovnicama te su ispunjene žljezdanim tkivom. Najčešće se radi o djelu submandibularne žlijezde. Lilly i sur. (1965), Johnson (1970), Karmiol M i sur. (1968), na temelju radiografske rasčlambe, zaključuju da je prevalencija ovih postraničnih koštanih lezija u rasponu 1:250 do 1:500 u općoj populaciji.

SVRHA I UZORCI: Svrha ovog postera je prikaz dva arheološka nalaza Stafneovih koštanih šupljina pronađenih u zbirci Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Tablica1, Slika1 i Slika2. Uzorci su pretraženi i analizirani pomoću CT-skenera. Nalaz 1. Skeletni ostatak odrasle osobe ekshumirane iz nekropole Zmajevac koja datira iz 4. stoljeća. Kostur pripada muškarcu dobi između 45 i 50 godina. Nalaz 2. Skeletni ostatak odrasle osobe ekshumirane iz nekropole Korlat – Sv.Jere koja datira iz 15. stoljeća. Skelet odgovara muškarcu dobi između 40 i 50 godina. Slika3 i Slika4.

Tablica1. Ukupan broj skeleta pohranjen u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti

Vremenski period	ukupno skeleta/ pregledano mandibula
Prehistorija (povijesni period 8000 pr.n.e. do 5. stoljeća n.e.)	98/49
Antika (2. do 5. stoljeće)	1021/875
Rani srednji vijek (od 6. do 10. stoljeća)	1102/911
Kasni srednji vijek (od 11. do 13. stoljeća)	1874/1561
Suvremena povijest (od 14. do 18. stoljeća)	976/854
Ukupni broj (povijesni period 8000 pr.n.e. do 18. stoljeća)	5071/4250

Tablica 2. Osobine Stafneovih defekata iz arheoloških nalaza.

Mjesto	Evid. broj uzorka	Spol	Dob	Strana čeljusti	Duljina	Visina	Dubina	Površina	Smještaj	Rub	Oblik
Zmajevac	79	Muški	45-49	Lijevo	11.2	8.6	6.3	Glatka	IM2 – IM3	DM	Ovalni
Korlat Sv. Jere	228	Muški	40 - 44	Lijevo	12.8	8.2	6.3	Glatka	IM3	DM	Ovalni

Sve izmjerene veličine su izražene u milimetrima; IM2 = ispod drugog donjeg kutnjaka; IM3 = ispod trećeg donjeg kutnjaka; DM = diskretan marginalni rub

REZULTATI: CT- pretragom oba uzorka se vidi da se radi o unilokularnoj, ovalnoj šupljini jasno vidljivih granica, smještenoj na lijevoj strani mandibule u području drugog kutnjaka i umnjaka, ispod nivoa mandibularnog kanala. Aksijalni CT snimci mandibule pokazuju prekid kontinuiteta lingvalnog korteksa te stanjenje bukalnog korteksa. Na prikazanim šupljinama vidljiva je svojstvena morfologija; intaktan korteks invagiran u medularni prostor. Tablica2.

ZAKLJUČAK: U paleopatološkoj literaturi je malo nalaza stafneovih šupljina, vjerojatno zbog male učestalosti samih šupljina te lomljenja arheoloških koštanih ostataka.

LITERATURA:

Lukacs J, and Rodriguez Martin C. 2002. Lingual Cortical Mandibular Defects (Stafne's Defect): An Anthropological Approach based on Prehistoric Skeletons from the Canary Islands Int J Osteoarchaeol 12(1):112-126.
 Masnicova S, and Benus R. 2003. Developmental Anomalies in Skeletal Remains from the Great Moravia and Middle Ages Cemeteries at Devin (Slovakia). Int J Osteoarchaeol 13:266-274.
 Stafne E. 1942. Bone cavities situated near the angle of the mandible. J Amer Dent Assoc 29:1969 - 1972.
 Whaites E. 2002. Essentials of dental radiography and radiology. Edinburgh: Churchill Livingstone. 429 p. p.
 White SC, and Pharoah MJ. 2004. Oral radiology : principles and interpretation. St. Louis, Mo. ; London: Mosby. xiii, 741 p. p.
 Wood NK, and Goaz PW. 1997. Differential diagnosis of oral and maxillofacial lesions. St. Louis ; London: Mosby. xii, 656 p. p.